

Krisjan:

Leyst og fast um samfelagsviðurskipti

5. PARTUR

Talið á fólki, sum við skuggavirksemi og orðum mannminkandi tiltekum sleppa sær undan skatti, er eisini óhugnaliga stórt, sammett við fólkatalið, so tað stendur ikki frægar enn væl til umborð á Karl.

Tað er líkandi viðurskipti, sum gera tað litisvert og troystaleyst at liva hjá fólki, ið livið langt, strevast fyri at fáa endarnar at røkka saman og svara sum best, hvørjum sít uttan nakrantíð at hóma endan á støðugt vaksandi skyldum til samfelagið. Hesi eru millum tey fáu, ið veruliga hava kenst demokratisku skyldur sínar, men sum við friðsama eftirgevandil livið teirra neyvan munnu hava fingið bróðurlut í samfelagsins útbýti av javnandi ágóðum, sum til dømis nýtslu av stásligum yegum og strandfararskipum okkara, tí hvørki stundir ella ráðini vóru til tess ella at fara til lækna burtur úr bygd ella úr arbeiði í Havni. Slik vitjan er tíðanverri hjá arbeiðs- og fiskifólki okkara framvegis einstýðandi við varandi inntøkumiss. Avlismistryggingin var stórt sosialt framstig, men enn er tørvur á hóskandi samsýningskipanum fyri styttri arbeiðsstøð vegna sjúku. Hetta er ongin roynd at sáa mistreytti og ómegd manna millum, men bert áðanann og áminning um hesi óhóskandi viðurskipti. Men hugaligt er tað at vita, at frægri menn arbeiða við málinum, og hesaferð við serfroysskum tørv fyri eygað. Føroyingar flestallir eru helst samdir um at standa saman um eina átrúnaðarlaga imynding av demokratium, tiskil má einstaklinganna tala til teirra, sum formáa sær minni, enn hesir sjálvir, um rikari liv eftir deyðan, fatast sum samfelagsfígginadlig.

Gangandi á havnargøtum kom eg í tal við ungling, sum var sera fongdur við at tala um framúrskarandi fyribrygdið Glistrup, sum nú í veruleikanum ráddi í Danmark. Viðganga mátti eg, at rovdjórið hevði flensandi tenn, og at tað sat við stýrið eftir krampakendu royndir Hartlings fyri sum longest at bera heitið stjórnarleiðari, men royndi eg sum best at mana í jørdina hansara kliggjandi fasistisku glistrupsku hugsjónir ella rættari tørvandi hugflog. Eg dugdi ikki rættuliga at fata hansara ovurstóru misnøgd við okkara viðurskipti, serstakliga ikki eftir at viðkomandi hevði greitt frá stásligum ætlanum sínum um bygging av húsum fyri 4—500 túsund, tí mærvitandi hevði viðkomandi ikki gjørt so merkisverd brogd á virkisvalinum, sum rættvisgjørdi slíka risabygging og misnøgd alt isenn. Figgjarviðurskiptinum fekk eg ikki greiðu á, so fløkt sum tey vóru, men gjørdi eg av, at her rillaði okkurt heilt álvarsligt.

Áðananna av lakoniska dómi minum fekk eg sum vátan vøttin, meðan hesi kenslukeldu orðini enn darraðu í sirmkleimdu várluftini,

tá hesin heldur hábærsliga, men mestsum slettandi høvðinum burturvið, segði, at hann hevði jú altið sagt, at tað var bæði fávitskut og vandamikið at upplýsa arbeiðara- og fiskarabørn. Eyðsað tosaðu vit ikki meira á hesum sinni, men tað nervaði meg at sálina, at slíkur úspegil, sum ikki beinleiðis hevur blátt æðrablód, sum møguleiga kundi loyvt slíka upphvejsaða støðu, hevði seinasta orðið í hesum viðfangi.

Sera skelkandi er tað, at vit í eini upplýstari tíð hava slíkar spillur okkara millum, so møguleikin fyri uppkomu av líkandi fasistiskum ránsmannabólki, sum tí danska, er eisini í Føroyum. hóast politikkarar allir sum ein hava svarið demokratium og javnparpolitikki í størri og minni munni trygdareis. Aleiðkomma stríðið fyri størsta menniskjaliga møguleiga rættvisinum er sostatt í álvarsligum vanda eisini her hjá okkum. Tí illa gekkst dønum, sum fingi glistrupsmenn á ting so fjølmentar, at flokkurin gjørdist hin næststørsti. Flokksins illgitingar og lygatala, sum streymar frá monnum, ið fyrsta dagin skulu ákæraft fyri størsta stuldurin í Danmarkar søgu, kann bera av hesum orsökum ikki bera í sær skipandi politikk.

Tað man ikki vera langt av leið, at vit í slíkum føri kunnu sammata fólksins lyndi til at hugsa mestsum fjarstýrt í bólku, sum vit kendu tað frá Hitler-tíðini ella frá amerikanska stórbrotsmanninum Al Capone, sum var elskaður, alt eftir hvussu fílar beistagerðir og neisir, hann vann sakleysum fólki. Í ábyrgdarloysi og tørvandi demokratiskum og medmenniskjaligum medviti iklaða vit hesar brotsmenn romantiskar riddarabúnar fyri síðan fyrilitleyst í gæsandi girndum okkara at fylga teirra skemdargerðum, sum vit soleiðis í huga okkara fáa lut í. Hendan leitan eftir sær sjálvum í beistagerðum um hjá øðrum var neyvan møguleg, um fólk í gerandisdegnum vóru uppbyggjandi virki syrgdi fyri egnu sinnisrøkt teirra.

Spurningurin um hesin vánaligi samfelagsandi er úrslitið av okkara heldur lættvunnað demokratiið við tess fylgandi ábyrgdarloysi millum manna. Kann tykjast heldur ágangandi, men vil eg loyva mær at halda, at hesin við vissum rætti kann setast, tá talan er um hesi heilt órimligu viðurskipti. Tí munandi hægri í metum vildu vit helst hildið demokratisku hugsjónina, sum vit í mun til aðrar tjóðir mestsum komu sovandi til, um vum mangar av teimum høvdu verið noyddir at stríðst til seinasta blóðsdropa fyri at ognast ta fyri okkum í lötuni einastu hugandsi stríðsskipan. Føroyar sigast at hava elsta ting í Europu, men hetta kann ikki vera fullgøð umbering fyri óátalað at loyva rotandi verum sum glistrupsmenn

3. PARTUR

10. Skattaviðurskiptini

Samfelagið verður at fáa sær tørvandi inntøkur á ein hátt, at øll hjálpa til eftir ferimuni. Jú stóri ágóða ein hevur, tess meira eigur ein at lata frá sær til samfelagið.

Hetta verður gjørt lutvís við at skipa fyri nýtsluskatti og lutvís við beinleiðis inntøkuskatti, sum verður skipaður sum kelduskattur. Sum lámark fyri inntøkuskattinum verður sett tann inntøka, sum vanligur arbeiðsmaður ella fiskimaður hevur, og sum viðbót fyri tað, sum nýtsluskatturin nýttar stórar familjur, verður veittur studningur í mun til barnatalið.

Arbeitt verður fyri at breiðka skattagrundarlagið, so samfelagskaptu virðini koma fjøldini til góðar; hetta gerst m.a. við eini rimiligeri skattning av inntøkum, har arbeiði ikki liggur aftan fyri, so sum sølu av ogn og øðrum.

Tryggjað verður at kommunur skatta borgarar í somu korum javnt og arbeitt verður fyri javning í inntøku grundarlagi kommununar.

Skattaefirlitið verður at gera strangari, so tær inntøkur, sum nú sleppa undan, koma fram.

Rimiligar avmarkingar í avskrivningarrætti einstaklingsins verða at seta í gildi.

11. Samferðslan

Landið átekur sær alla ferðslu, sjó-, land- og loftvegis, og verður hon samskipað til eina samvirkiandi heild við tí endamáli, at fáa dagligt samband bygdanna millum og við útheimin. Til tess at veita øllum ráð at ferðast, verða at fáa í lag avsláttarskipan fyri familjur, tey eldru, skúlabørn og itróttarungdóm.

Voruflutningurin verður skipaður soleiðis, at fjarskotnar bygdir fáa eins bilgar verur, sum aðrar bygdir fáa.

Havna-, lending- og vegagerðin verður at fullfígga um alt landið.

Flogvallarviðurskiptini verða bœtt beinan vegin, og miðvís útbygging verður at fremja.

12. Rættarviðurskipti

Øllum íbúgvum landsins verður tryggjað at nýta rættin sær til verju.

Sakfærsla verður tí ókeypis hjá ómúgvandi.

13. Skúli og uppaling

Øli skulu hava javnbjóðis rætt til lærdóms uttan mun til figgjarviðurskipti og til hvar ein í landinum býr. Sambært hetta verður at seta í verk tíðarhóskandi skúlskipan, sum ikki ger mun á næmingunum. Núgaldandi skipan við real- og 8., 9. og 10. skúlaársbólku verður at umskipa, soleiðis at næmingarnir fáa undirvísing í tí, teir hava hug og evni til. Fyri at loysa hesa uppgávu verður valskúli at seta á stovn.

Útbúgving teirra í 16—19 ára aldri má verða ein skúla- og vinnuútbúgving fyri øll og eigur at fevna slíkan almennan lærdóm, at ongin verður skerður í at ognar sær viðari læru.

Fyri at fáa hin besta trivna í skúlanum verður barnagarðsflokkur at skipa.

Istaðin fyri at næmingarnir skulu taka prógv verður miðað imóti eini skipan, har skúlin gevur frágreiðing um næmingin. Skúlabækur vera ókeypis.

So leingi málið um ókeypis lærdóm ikki er rokkið, verður stuðul til skúlagongd latin eftir tørv og ikki bundin av skattaviðurskiptum foreldranna.

Lætt verður um kostnaðin hjá kommunum at byggja og halda skúlar.

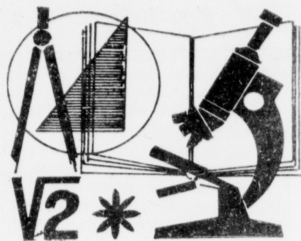
14. Hægri útbúgving

Útbúgvingargrunnamir verða øktir.

Allir hægri skúlar eiga at verða samskipaðir og kollegiubygging at fremja í samband við hesar skúlar.

Alt eigur at gerast so, at ongin av figgjarligum viðurskiptum verður skerður í at fáa ta útbúgving, ein vil. Stuðul verður veittur uttan mun til giftu ella inntøku foreldranna.

Fróðskaparsetrið verður viðkað mest gjørligt, so at møguleiki



verður fyri at taka størst møguleg prógv í landinum.

15. Mentunar- og menningarmál

Arbeidslíkindi hjá listarfólki verða at stuðla.

Figgjarligu viðurskiptini hjá tí einstaka eiga ikki at tarna nokrum í at taka lut í mentunarlivinum, tí verður tað landsuppgeva at skapa gróðralíkindi fyri einum rikum mentunarlivi.

16. Ungdómsmál — itróttur

Ríkin eigur at vera ein politikkur, ið miðjar imóti at geva øllum pertum av tí føroyska ungdóminum møguleikar at trivast og virka í Føroyum, t.d. við at stuðul verður latin til bygging av ungdóms húsum, har ungdómurin fær menningarlikindi mest møgulegt undir egnum treytum.

Allur sannur itróttur verður vardur og styðjaður. Stuðul verður at lata til bygging av leikvøllum, itróttar- og svimjihallum. At samskipa og ráðgeva verður itróttinum latin stuðul at lona fólki til tilíkt starv.

Sett verður á stovn hjálpar- og ráðgevingarstovnur fyri føroyingar í Keypmannahavn.

Øll ung fáa alla hjálp fyri at kunna iðka eitt sunt og minnisvert ungdómsliv.

17. Handil

Landshandil og/ella landsandels innflytan og útflytan verður sett á stovn.

Endamálið við hesum er at

Heldur tú ikki BLAÐIÐ sum umboðar landsins størsta flokk?

Undirritaði:

Navn:

Bústaður:

tekni meg sum haldara av SOSIALINUM

Sendið hendan lepa í afturlatnum brævbjálva til:

sosialurin

box 76, 3800 Tórshavn.

framhald